

CARMEN ALINA BRÂNDUȘAN

Poienile de sub Munte Costumul popular și îndeletniciri

Costumul popular

Individualitatea etnică a unei colectivități umane este dată de mai multe trăsături, printre care un loc aparte îl ocupă, prin implicațiile socio- psihologice pe care le oferă, îmbrăcămintea tradițională. Portul popular reprezintă un document de viață și trebuie tratat ca atare. Strâns legat de existența omului, costumul popular a reflectat în decursul timpului, cum reflectă și astăzi mentalitatea și concepția artistică a poporului.

Costumul popular s-a dezvoltat odată cu istoria, fiind expresie a tradițiilor încheiate de-a lungul veacurilor. Formele de viață social - politice în care a trăit poporul român în general și țărănimea română în special- își găsesc o oglindire plastică în felul de a se îmbrăca și mai ales în felul de a ornamenta artistic vestimentația. În confecționarea îmbrăcămintei creatorul popular s-a supus anumitor “canoane” care stau la baza formei (a croielii), a structurii costumului, a compoziției ornamentale, a amplasării acestora în spațiu și a coloritului. Relațiile bine stabilite între aceste valori- în perfectă armonie cu utilitatea costumului- sunt rezultatul unor îndelungate experiențe, supuse unei discipline riguroase, care îi conferă costumului popular calitatea de creație autentică cu valoare de document. Pe întreaga întindere a țării noastre, portul popular se încadrează într-o unitate de stil generală, reprezentând tipologia costumului românesc, întâlnind și aici trăsăturile esențiale ale vestimentației purtată de țărani pe teritoriul României.

Locuitorii comunei Poienile de sub Munte, așezare de munte au conservat autenticitatea portului, a graiului, a obiceiurilor și tradițiilor strămoșești. Componentele de bază ale îmbrăcăminteii tradiționale sunt aceleași cu cele semnalate în întreaga zonă folclorică a Maramureșului, specificul constând doar în cromatica culorilor și a tehnicilor brodatului și croitului. După funcția veșmintelor, în raport cu fenomenele naturale, deosebim un port de iarnă și unul de vară; iar în raport cu funcția estetică și cromatică se remarcă portul de sărbătoare, diferit față de cel al zilelor de lucru.

Costumul popular femeiesc (drantea țaransche jinoce) este alcătuit din: lecriu (petec), cojoc (cheptar), batic (platic), zgardă (barșon), cămașă (dranța), brâu (bricira), zadii (plate), poale (fartuh), ciorapi de lână (capciure), șiret (voloc), opinci (corzane).

Portul popular al femeilor de naționalitate ucraineană din comuna Poienile de sub Munte atrage atenția prin albul cămășilor și poalelor, prin vrâstele late ale zadii sau împletirea măiestrită a mărgelilor din zgărdanele pe care le poartă la gât.

În zilele de lucru, vara femeile trebăluiesc pe lângă casă, sapă în grădină, stau cu vitele la păscut sau adună fânul desculțe, purtând cămașă din pânză de in sau cânepă țesută în casă, cu motive florale în roșu- negru, pe umeri și în jurul gâtului, și cu „cipcă” (dantelă) la mâneci și în jurul gâtului, încrețită în decolteul mic pătrat; mânecile sunt trei sferturi, cu fodor strânse deasupra cotului. Peste poalele din pânză înălbită, bogat încrețite în talie apar culorile zadii învrâstate în negru- galben, roșu- vișiniu.

La femeile tinere, culorile sunt mai îndrăznețe, nelipsind o dungă de roșu- jar. Pe decolteul gâtului sclipește vestitul zgărdan, din mărgelile mici, rotunde de culoare neagră, roșie, verzuie, în motive florale sau motive geometrice late de 1- 2 cm. Părul se păstrează lung, împletit în una sau două cozi, purtate pe spate de fete și cu cunună pe cap de către neveste.

În zilele de sărbătoare se încălță în opincile confecționate din piele de porc și prinse cu nojițe negre peste obielele albe ca laptele din pănură, purtate peste pulpa piciorului. Cămașile sunt mai albe, au dantele mai late pe umeri și la fodorele mânecii; zadiile au culori mai deschise și poartă dunga longitudinală a îndoirii așa cum au fost păstrate în ladă.

Piesa de rezistență este cojocul de oaie scurt, fără mâneci care are câteva motive florale aplicate, din fâșii din piele colorată în partea jos, în mijlocul spatelui și pe marginea celor două laturi ale feței care rămân neîncheiate peste cămașă.

Condițiile climatice ale verii scurte din munți admit purtarea acestor veșminte, cojocul fiind purtat când este prea cald întors pe dos și îndoit, astfel ca să poată fi pus pe un singur umăr. Fetele logodite poartă în zilele de duminică și de sărbători religioase de peste săptămână, o cunună înaltă împletită din frunze verzi de „berbenoc”.

Mai târziu, odată cu apariția diferitelor pânzeturi în comerț, zadia din față a fost înlocuită cu un șorț de pânză neagră durabilă încrețit pe talie, purtat mai mult în zilele de lucru, fiind mai ieftin și mai comod.

Pe cap atât fetele cât și femeile măritate poartă baticuri colorate sau negre confecționate din lână fină care sunt destul de scumpe.

Iarna, peste cămașă și pieptar, se îmbracă sumanul de postav în culoarea naturală al lânii negre, cu garnituri de catifea, de lungimea unei scurte; năframe sau broboade de lână, obiele de pănură albă sau neagră și opinci. Ca element specific, dispărut azi aproape complet, este cușma (căciula de oaie cu fund rotund), sau pălăria la femei. Se mai întâlnesc și azi cazuri de bătrâne care își pun vara pălărie de paie peste năframă sau iarna o cușmă.

Paleta cromatică predominantă la costumul femeiesc este alcătuită din culoarea roșu, în fapt diferite nuanțe de roșu, de la roșu intens, la roșu – portocaliu, roșu- pal; aceste culori se regăsesc în zadii, aici mai întâlnim și negru, totul fiind combinat în dungi orizontale de diferite grosimi. Cojocul (cheptarul) are prezente culori ca: negrul, verdele și roșul. Aici întâlnim câmpuri ornamentale alcătuite din flori și frunzulițe. Platocul (baticul) este de culoare roșie sau verde și „împodobit” cu flori mici roșii. În zgarda fetelor predomină aceleași culori vii: roșul și verdele, care arată tinerețea lor.

Costumul popular bărbătesc (drantea țaransche mușinschi) este alcătuit din: clop (șlik), pieptar (chiptar), lecric (petec), cămașă simplă (dranta șeroa), cămașă cu diferite motive florale (hutulcă), brâu (rochi, rimin), gatii (nădragi), cioarecii (hacii), bocanci.

Portul bărbătesc este sobru, în culori de alb- negru. Opincile sunt piesa de bază a încălțăminteii, mai târziu apărând bocancii, peste care cad gatiile albe de pânză de casă nu strâmți pe picior dar nici prea largi. Cămașa scurtă până în brâu este nebrodată, se încheie pe gât fără guler cu un șnur prins la gura cămășii pe piept. Pieptarul de oaie neîncheiat fără mâneci și pălăria completează costumația de vară. Iarna apare cușma de oaie, cioarecii albi din postav de casă și sumanul în aceeași culoare și croială ca la femei. Piciorul este bine protejat de obielele de pănură și opinci.

Îndeletniciri

Pe lângă cultura materială existentă în Poienile de sub Munte, acești oameni au învățat de la bunicii și străbunicii lor anumite îndeletniciri pe care ei încă le mai practică. Aceștia se ocupă de păstorit, pescuit, albinărit, potcovit și au o vâltoare care e folosită și în ziua de azi.

Dintre toate acestea, vom insista asupra potcovitului cailor și al boilor, această meserie fiind practicată și azi de către Cuth Ion, 76 de ani , din Poienile de sub Munte.

El ne spune următoarele: “ Prima dată facem foc și punem potcoavă-n foc și după ce o încălzim la normal, atunci o scoatem afară și o prelucrăm aicea, prelucrăm cu ciocanu’ și încă alte patru unelte, și după ce prelucram, mergem la cal și măsurăm pe picior. După ce am măsurat pe picior, terminăm ce avem de sudat și batem apoi la cal. La bou se face la fel: pregătesc și se introduce boul în locul pentru potcovit și se pune pe chingi și îl spânzor sus, îl ridic sus, îi leg picioarele și încep la lucru, și îi pun potcovele pe picioare; ca să poată umbla iarna că la noi îi deal și să poată urca la deal, îi pun niște colți la potcoave. La cal și la bou se bat câte zece cuie într-un picior.

Io îs bătrân deja și nu vine nime’ să învețe meserie. Io îs om de 76 de ani trecut și știu să fac meserie, și câștig bine, dacă stau să lucru, ce-i drept, de dimineață până seară. Îi rostu’ de câștigat, da’ tineretu’ nu vrea să învețe meserie. Potcoavele se schimbă cam la trei luni, la trei luni jumate, la patru luni, depinde cum muncește animalu’ și pe unde umblă. Dacă calul e dezvoltat se potcovește cam de la un an jumate, boii de la doi ani jumate în sus.” (Cuth Ion, Porecla: Firca, vârsta: 76 de ani, născut la 1931 în comuna Poienile de sub Munte, are 4 clase, Nr . casă: 322, stă pe Misica).

